

Kulturhistorisk rapport

Udgravning ved grusgraven i Bradsted

Bebyggelsesspor fra ældre jernalder

J.nr. ÅHM 7338

Udgravning: December 2020

Rapport udfærdiget af: Line Thyrring Nielsen, arkæolog Cand. Mag.

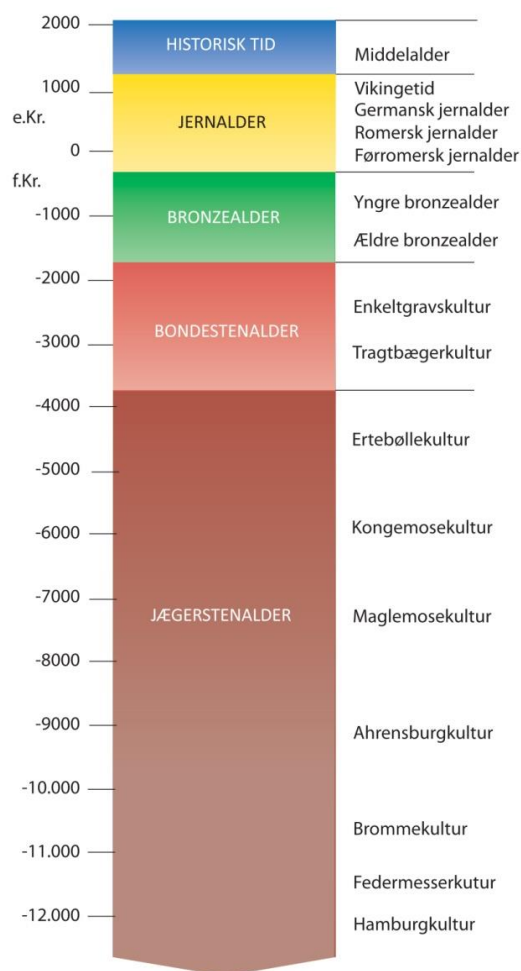
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Hvis du vil vide mere	6

Indledning

Området omkring Bradsted er rigt på fortidsminder og resultaterne fra udgravningen er med til at belyse bebyggelsesstrukturen på det himmerlandske plateau mellem Limfjorden mod nord og Mariager fjord mod syd.

Løbende udvidelser af grusgraven har gennem flere etaper givet arkæologisk information om landskabets og områdets bebyggelsesmæssige historie. Udgravningerne i området viser de nye beboelsesmønstre, der opstår i førromersk jernalder, hvor man begynder at bo sammen i mindre landsbyer modsat tidligere, hvor man flyttede rundt i landskabet.

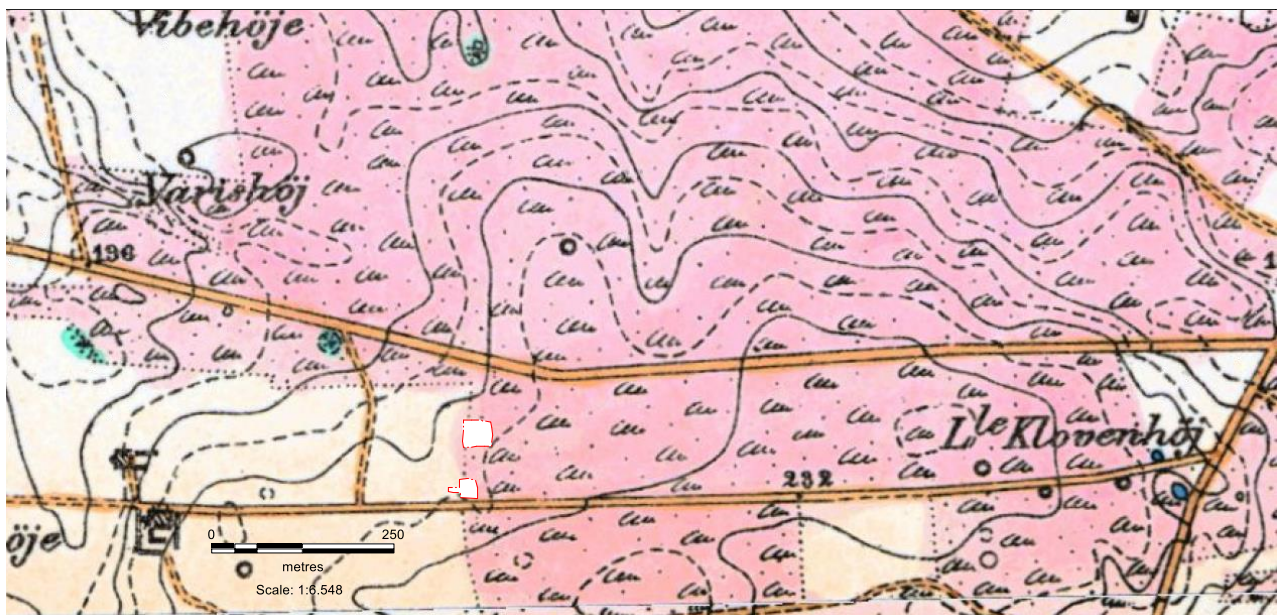
Arkæologiske undersøgelser giver nye informationer om forhistoriens mennesker og hvordan de boede og levede. Udgravningerne omkring Bradsted viser tilstedeværelsen af en relativ stor boplads og bidrager til et bredere billede af jernaldersamfundets bebyggelsesstruktur.

Undersøgelsens baggrund

Udgravningen er foranlediget af en udvidelse mod vest af grusgraven ved Bradsted. Da arealet ligger i et område, der er rigt på fortidsminder, og hvor museet tidligere (så sent som 2018) har foretaget flere undersøgelser af en eller flere bebyggelser fra jernalder, blev det vurderet, at området skulle forundersøges arkæologisk inden råstofindvinding. Ved forundersøgelsen fremkom bebyggelsestyper fra ældre jernalder og spor efter et aktivitetsområde i form af en stenlægning. Udgravningen blev sat i gang i december 2020.

Lokalområdet i oldtiden

Undersøgelsesarealet ligger i et område øst for Bradsted by på et sandet plateau, lige vest for højdepunktet Klovenhøj. De høje målebordsblade fra slutningen af 1880'erne indikerer at hele området, hvor grusgraven i dag er anlagt, har været hedelandskab. Det er et område, der er relativt højt beliggende, hvilket har gjort det muligt at se langt og blive set over store afstande, og derved været synlig i landskabet.

Figur 1: Målebordbladene fra slutningen af 1880'erne vidner om at store dele af området var hede. Med rødt og hvidt ses udgravningsområderne. Baggrund: Højt målebordblad © Kort- og Matrikelstyrelsen.

Dette har også gjort sig gældende i oldtiden, hvilket de mange gravhøje i området bevidner. Gravhøje er mest almindelige i bondestenalderen og bronzealderen, men de findes helt op til vikingetiden.

Ud over gravhøjene forekommer der også andre forhistoriske spor i området omkring udgravningen, som vi kender fra tidligere arkæologiske udgravninger i forbindelse med de forrige etaper af grusgravens anlæggelse og udvidelser. Resultaterne af disse undersøgelser er meget lig denne, idet der også her er fremkommet bebyggelse fra ældre jernalder.

På det udgravede areal er enkelte svage forhøjninger i terrænet, som de udgravede bebyggelsesspor knytter sig til, mens der mellem disse forhøjninger er en svag sænkning, som formentligt i oldtiden har udgjort et lille lavvandet vådbundsområde.

Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen blev der samlet set muldafrømmet 2.165 kvm fordelt på to felter. Der blev fundet bebyggelsesspor fra ældre jernalder i begge felter (se figur 2).

Figur 2. Ortofoto med udgravningsfelterne. Anlæg er markeret med sort streg, mens tolkede konstruktioner er markeret med lilla streg (langhuse) og lyseblå streg (staklade). Baggrund Ortofoto 2018© Kort- og Matrikelstyrelsen.

I det nordlige felt fandtes bebyggelsesspor efter to treskibede langhuse og en mulig staklade. De to langhuse ligger i forlængelse af hinanden, dog med en forskydning så den vestlige huskonstruktions sydlige stolperække, ligger på linje med den østlige huskonstruktions nordlige stolperække. Begge huse er udgravet i deres fulde udstrækning. Konstruktionerne er dateres til ældre jernalder omkring år 400 f.Kr. Desuden blev fundet en mulig staklade, hvor dog kun tre af de fire stolper er bevaret. Stakladen ligger mellem de to langhuse med en mindre forskydning mod nord. Det kan ikke siges om stakladen er samtidig med den ene eller begge huskonstruktioner.

I det sydlige felt, der er knyttet til både en mindre forhøjning og sænkning i terrænet blev fundet et enkelt treskibet langhus (figur 3). Langhuset er ca. 20 m langt og indeholdt et mindre fyldskifte – sandsynligvis et

ildsted i den østlige del af konstruktionen. Denne konstruktion er ligeledes dateret til ældre jernalder omkring år 200 f.Kr. og er derfor en smule yngre end konstruktionerne i det nordlige felt.

I den lille sænkning i terrænet øst for langhuset blev fundet et større fyldskifte, hvor der i den sydvestlige del blev fundet en lille koncentration af større sten (næve-hovedstore), som efter al sandsynlighed må repræsentere et aktivitetsområde, der knytter sig til langhuset.

Figur 3. Huset i felt 2 er ca. 20 meter langt, her markeret med landmålestokke i de tagbærende stolper.

Sammenfatning og perspektivering

Der er fundet en betydelige mængde bebyggelsesspor i området fra bronzealder og jernalder (figur 2). Bebyggelsessporene i de to fundområder skal ses i sammenhæng med tidligere udgravninger, der er foretaget i forbindelse med forrige udvidelser af grusgraven, hvor der ligeledes er fundet bebyggelsesspor fra bronzealder og jernalder. Der er fremkommet flere treskibede langhuse og staklader, med synlige indgangspartier, hvilket er kendetegnet for huskonstruktionerne i jernalderen. Udgravningerne og de mange gravhøje i området vidner om tæt bebyggelse og aktivitet på stedet over flere perioder af oldtiden.

Hele området skal formentlig tolkes som et større bosættelsesområde og dateres primært til førromersk jernalder/ældre jernalder, mens en mindre del sandsynligvis skal henføres til yngre bronzealder. Udgravningen er med til at give et overordnet billede af oldtidsbebyggelsen i området, der har været udnyttet intenst i bronze- og jernalderen, hvilket både de udgravede bebyggelser og tilstedeværelsen af

gravhøje indikerer. Området bidrager ligeledes til forståelsen af dynamikken i landskabsudnyttelsen i området, for derigennem at bidrage til forståelsen af forskelle og ligheder mellem fjordegnene og det himmerlandske plateau.

Hvis du vil vide mere

Danmarks Oldtid, Ældre jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr. af Jørgen Jensen, 2003, Gyldendal.

Udgravningsdata

Bradsted IX

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 7338
- Fund & Fortidsminder: 120513 sb 236
- Kulturstyrelsen jnr. 20/09710
- Bygherre: Krogh A/S
- Undersøgt areal: 2.165 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Line Thyrring Nielsen
 - Arkæolog Diana Windfelt-Schmidt
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

